

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN**

Juridiska institutionen

Handelshögskolan

Göteborgs universitet

Göteborg 2024-04-08

Dnr GU 2024/116

**Yttrande över Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier
(SOU 2024:1)**

Sammanfattning

Göteborgs universitets yttrande är begränsat till de frågor som berör ändringar i brottsbalken. I övriga delar lämnas förslaget utan synpunkter.

Göteborgs universitet tillstyrker, med vissa synpunkter, i huvudsak de förslag som lämnats till ändringar i brottsbalken.

Allmänna synpunkter

Angående termen tjänsteman föreslår Göteborgs universitet att den konsekvent i lagtexten byts ut mot det könsneutrala tjänsteperson. Detta är i linje med Institutets för språk och folkminnen rekommendation. För en sådan ändring talar också att tjänsteperson används av paraplyorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Historiska och andra skäl kan tala emot en sådan ändring, särskilt då terminologin våld och hot mot tjänsteman är inarbetad. Men i samband med en översyn som uttryckligen inte bara är saklig utan även språklig framstår det på 2020-talet som märkligt att en förändring inte görs.

I såväl utredningens som betänkandets namn finns begrepp och formuleringar som principiellt kan diskuteras. Exempelvis kan det ifrågasättas om skärpta straff i realiteten minskar offentliganställdas utsatthet liksom om kriminaliseringar och straffskärpningar i praktiken verkligen innebär ett skydd mot våld, hot och trakasserier. Ordet skydd, som kommit att användas flitigt i samband med åtskilliga kriminaliseringar och straffskärpningar under de senaste åren, antyder försvar och därmed något som strävar efter att förhindra att något händer. Detta förutsätter, liksom presumtionen att utsattheten skulle minska, att den ökade repressionen skulle ha en allmänpreventiv effekt och därmed förhindra och avskräcka personer från att begå överträdelser. Det bör hållas i åtanke att straffets avskräckande effekter är omdiskuterade.

Specifika synpunkter

17 kap. 1 § st. 1

Ändringen från ”hot om våld” till ”hot om brottslig gärning” kan visserligen kan godtas då även andra hot än just hot om våld kan framstå som trängande för tjänstepersonen men vi vill poängtera vikten av att det inte får avse brott som är helt lindriga, något som även betonas i författningskommentaren (s. 477).

17 kap. 2 § st. 1

Straffskalan utvidgas markant då straffmaximum höjs från fängelse i högst sex månader till fängelse i högst två år. Det kan framstå som en anmärkningsvärd höjning, men ligger samtidigt i linje med tidigare straffskärpningar för andra brott och följer därmed tankar kring proportionalitet.

17 kap. 2 § st. 3

Det är mycket positivt att lagrummet tillförs kvalifikationsgrunder, alltså exemplifierande omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Bestämmelsen framstår på så sätt tydligare och mer i linje med systematiken för flera andra lagrum i brottsbalken, inte minst med bestämmelsen i 17 kap. 1 §.

Förslaget att införa brottet förolämpning mot tjänsteman innebär i praktiken, vilket utredningen tillstår, närmast ett återinförande av det 1976 avskaffade brottet missfirmelse mot tjänsteman. Utredningen motiverar behovet av ett förstärkt skydd mot förolämpningar med att brottet förolämpning i 5 kap. 3 § brottsbalken, vilket genom 1976 års reform var tänkt att tillgodose behovet, i praxis inte bedömts som förgripelse mot tjänsteman och därmed fått en särställning i förhållande till andra brott som riktas mot tjänstepersoner. Utan att närmare bedöma motivens hållbarhet vill vi betona vikten av att ett återinförande inte ska innebära en utvidgning av det kriminaliserade området genom att straffbelägga andra gärningar än vad som redan gäller i dag.

Som sägs i utredningen (s. 237) måste alltjämt smärre angrepp på självkänslan eller värdigheten, som den enskilde tjänstepersonen rimligen ska kunna tåla, inte omfattas av straffansvar. Det är viktigt att beakta att en viss toleransnivå upprätthålls för enstaka uttalanden eller yttranden vid exempelvis ingripanden och beslut som går emot den enskilde. Det kan ofta handla om personer i utsatthet i form, exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa. Som det uttrycks i utredningen (ibid.), med hänvisningar till praxis: ”Enstaka uttalanden i affekt som snarare ger uttryck för egen ilska eller exempelvis fysisk smärta bör inte heller i fortsättningen utgöra brott”.

Den språkliga moderniseringen av termen förgripelse till angrepp som görs i i såväl 17 kap. § som i 17 kap. 2 § följer med till den nya bestämmelsen om förolämpning mot tjänsteman i 17 kap. 3 §. I den föreslagna lagtexten står att läsa att ”den som i annat fall än som avses i 2 § angriper tjänsteman [...]”. Ordvalet angriper framstår här som mindre lämpligt då brottet i övrigt är att betrakta som mindre allvarligt än det föreslagna brottet i 2 §, angrepp mot tjänsteman. Att angrepp används i det sistnämnda lagrummet motiveras med att det kommer att omfatta och utgöra en kvalificerad form av en rad allvarliga brottsliga gärningar och ges en ny brottsteckning för att inskräpa allvaret i brottet (s. 199). Som ovan sägs är införandet av brottet förolämpning mot tjänsteman inte avsett att innebära någon nykriminalisering utan träffar endast redan i dag straffbelagda handlingar. Brottet utgör därmed inte någon kvalificerad eller särskilt allvarlig handling. Att då använda samma begrepp i 3 § som i 2 § kan, oaktat de fördelar som en enhetlig terminologi visserligen kan innebära, framstå som mindre lämpligt då termen angriper lätt kan förknippas med något mer allvarligare än vad som egentligen avses. Samtidigt har vi ingen alternativ terminologi att föreslå.

Valet att låta bestämmelsen om förolämpning mot tjänsteman, till skillnad från den ordinära bestämmelsen om förolämpning, omfattas av allmänt åtal får inte enligt vårt förmenande innebära att den överutnyttjas eller missbrukas utan bör användas med urskillning i verkligt klandervärda fall.

Övriga förslag till ändringar i brottsbalken föranleder inga synpunkter från Göteborgs universitet.

Remissyttrandet är upprättat av lektor Andreas Anderberg.

I tjänsten
Mikael Baaz
Prefekt

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and flourishes, is written over the typed name and title.